

PUDASJÄRVEN KIISKISUON-MURTOSUON PESIMÄLINNUSTOSELVITYS 2008

Vapo Oy

Pajulintu on alueen runsain pesimälintu

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Tutkimusalue	3
3. Aineisto ja käytetyt menetelmät	4
3.1 Kartoituslaskentamenetelmä	4
4. Tulokset.....	5
4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit.....	5
4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit	6
5. Yhteenveto	8
6. Lähteet ja kirjallisuus.....	8
7. Liitteet.....	

1. Johdanto

Pöyry Environment Oy/Vapo Oy tilasivat keväällä 2008 Suomen Luontotieto Oy:ltä Pudasjärven Kiiskisuon-Murtosuon alueen pesimälinnustoselvityksen. Alueelle on suunniteltu turpeenottoa ja selvitystä käytetään hankkeen suunnittelun ympäristövaikutusten arvioinnissa. Pesimälinnuston inventoinnissa selvitettiin Kiiskisuon-Murtosuon alueella ja sen välittömässä lähiympäristössä pesivän maalinnuston lajisto ja parimäärät. Selvityksessä kiinnitettiin erityishuomio EU:n Lintudirektiivin (Council Directive 79/409/ETY) liitteen I pesimälajeihin ja kansallisessa uhanalaisuusselvityksessä (Rassi ym. 2002) mainittuihin pesimälajeihin.

2. Tutkimusalue

Pudasjärven kaupungin koillisosassa sijaitseva Kiiskisuon-Murtosuon alue on suuri, suotyypeiltään hyvin vaihteleva ja paikoin vaikeasti rajattava suo. Inventointialueen pinta-ala on 279 ha ja se kattaa koko Kiiskisuon-Murtosuon suoalueen ja osin myös lähiympäristön. Inventointialueen sijainti ja rajausta on esitetty liitekartassa 1.

Kasvillisuudeltaan Kiiskisuon-Murtosuon alue on hyvin vaihtelevaa. Alueella on kolme hieman epäselvärajaista avointa tai puoliavointa nevalaikkua. Näistä laajin on alueen keskellä sijaitseva Mutkavaulunsuo, joka itäpuolelta rajautuu Mutkavaulunkankaaseen. Toinen nevalaikka sijaitsee Kiiskisuon alueella ja kolmas alueen eteläpäässä Murtosuon alueella. Avosuolaikkuja kiertää rämereunus. Alueella on useita rämetyyppisiä ja rämetyyppit ovat keskimääräistä rehevempiä. Kaikki rämealueet ovat ojitettuja ja erityisesti ojien reunoilla kasvaa tiheitä hieskoivu ja pajukasvustoja. Neva-alueet ovat pääasiassa sara ja rahkasammalnevvia ja rimpinevia on alueella hyvin vähän. Kaikki suot ovat kulkukelpoisia ja hetteiköitä on alueella hyvin vähän. Avovesilampareet puuttuvat alueelta kokonaan. Aivan inventointialueen reunamilta on ojitus paikoin kuivattanut aluetta niin että soinen luontotyyppi on muuttumassa metsäiseksi luontotyyppiksi ja osa inventointialueesta on luettavissa rämekankaaksi. Nevalaikkujen reunoilla on myös nevan ja rämeen muodostamia yhdistelmätyyppejä. Selvitysalueella ympäröivät pääosin ojitetut suot ja nuoret taimivaiheen ohittaneet metsät. Ojituksen seurauksena alueen luonnontilaisuus on heikentynyt eikä aluetta voi pitää enää luonnontilaisena.

Yleiskuva Mutkavaulunsoelta

3. Aineisto ja käytetyt menetelmät

Kiiskisuon-Murtosuon alueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmää käyttäen. Selvityksessä inventoitiin alueen pesimälajisto ja pesivien parien määrä. Inventointi suoritettiin 7.6.2008 Koskimiehen & Väisänen (1988) sekä Turveteollisuusliitto ry:n (2002) linnustolaskennasta antamia toimintaohjeita soveltaen. Maastotöistä vastasivat ja raportin kirjoittivat FM, biologi Jyrki Oja ja Satu Oja Suomen Luontotieto Oy:stä. Maastotöihin osallistui myös Tikli Matikainen, joka kartoitti suon pohjoispään linnuston. Raportin taittoi Eija Rauhala (tmi Eija Rauhala). Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömmme.

3.1 Kartoituslaskentamenetelmä

Inventointialueen pesimälinnusto selvitettiin kartoituslaskentamenetelmän avulla (Koskimies 1988). Linnuston laskentamenetelmistä kartoituslaskenta on tarkin, mutta samalla työläin, mikäli laskentakertoja on useampi kuin yksi. Kartoituslaskentamenetelmää käytetään yleisesti maalinnuston selvitys- ja seurantamenetelmänä ja menetelmänä se on hyvin yksinkertainen ja helposti toteutettavissa.

Kartoituslaskentamenetelmä perustuu tavallisesti useaan käyntikertaan tutkimusalueella. Kuten muutkin pesimälinnustoon kohdistuvat laskentamenetelmät sen pohjana on lintujen reiviirikäyttäytyminen. Kullakin käyntikerralla merkitään kartalle kaikki pesivää paria osoittavat havainnot. Useimmiten havainto on laulava koiras, mutta myös pesät, juuri pesästä lähteneet maastopoikaset sekä varoittelevat naaraat ovat pesivää paria osoittavia havaintoja. Havainnot merkitään käyntikartalle, jonka tulisi olla mahdollisimman tarkka. Käytännössä peitepiirros, johon voi merkitä omia karttamerkkejä, on usein paras vaihtoehto.

Kartoitus on hidas, mutta hyvin tehokas laskentamenetelmä. Yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa keskimäärin 60 % alueella pesivistä lintupareista ja kymmenellä jo 99,5 % (Enemar 1959). Avomaastossa, kuten suoympäristössä kartoituslaskentamenetelmä on hyvin toimiva.

Yhden laskentakerran menetelmällä ei välttämättä havaita kaikkia alueella esiintyviä lintuja niiden satunnaisen liikkumisen sekä olosuhteiden vaikutusten takia. Kartoituslaskentamenetelmällä yhdellä käyntikerralla havaitaan metsämaastossa noin 60 % pesimälinnuista, mutta avomaastossa havaintotehokkuus voi olla jopa yli 80 %. Lyhytkasvuisilla nevoilla yhdellä käyntikerralla voidaan olosuhteiden ollessa suotuisat havaita lähes kaikki alueella pesivät lintuparit, mikäli laskennan ajoitus osuu oikeaan aikaan (mm. Koskimies ja Väisänen 1988). Kattavamman ja yksityiskohtaisemman tiedon saamiseksi tulisi laskentakertoja olla mielellään vähintään kaksi (Turveteollisuusliitto ry 2002). Yhden laskentakerran kartoituslaskentamenetelmällä saadaan kuitenkin kasvillisuudeltaan yhtenäisillä ja erityisesti avoimilla soilla lajistosta ja parimääristä riittävän hyvä yleiskuva.

Tulosten tulkinnassa inventointialueen rajalla havaitut parit tulkittiin lajikohtaiseksi alueella pesiviksi. Kahlaajat tulkittiin pääsääntöisesti alueella pesiviksi, samoin kuin avosoiden varpuslinnut. Selkeät metsälajit tulkittiin alueen ulkopuolella pesiviksi. Kanalinnut tulkittiin pesiviksi, mikäli kyse oli yksinäisestä naarasta, pesästä tai poikasesta. Kanalintujen koirasparvet laskettiin, mutta pesiviksi niitä ei tulkittu. Yksittäin liikkuvat riekot tulkittiin kuitenkin suon pesimälajistoon. Laajan reviirin omaavat linnut (mm. palokärki, korppi ja petolinnut) laskettiin alueen pesimälinnustoon, mikäli reviirin oletettiin ulottuvan laajalle suon alueelle.

4. Tulokset

Kiiskisuon – Murtosuon alueella havaittiin pesimäaikaisessa kartoituslaskennassa yhteensä 28 lintulajia ja 99 lintuparia. Alueen pesimälinnuston lajimäärä on hieman keskimääräistä suurempi, mutta avosoilla pesivien lintujen parimäärä on vähäinen. Neva-alueen avosuolajistoon kuului 7 lajia, joista kahlaajista liro oli selvästi runsain (4 paria). Alueen ainoa kurkipari pesi Kiiskisuon alueella. Avosoiden varpuslintuja oli alueella niukasti, mutta suon reunavyöhykkeen metsälajeja oli runsaasti. Metsälajeista harvinaisin oli pohjansirkku, joka havaittiin suon keskiosan rehevässä ojanvarsipensaikossa. Alueella ja alueen lähiympäristössä on hyvin tiheä kanalintukanta ja erityisesti alueen riekkokanta vaikutti elinvoimaiselta.

Pesimälinnuston tiheys on melko suuri eli 0.35 paria hehtaarilla. Linnuston tiheys selittyy kuitenkin metsälajien runsaudella.

4.1 Alueella pesivät EU:n Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit

Kurki (*Grus grus*) 1 pari

Kurki on monenlaisten soiden ja kosteikoiden tunnuslajeja, mutta varmimmin sen tapaa suurilta rimpisiltä nevoilta, joihin se myös rakentaa pesänsä. Alueen ainoa kurkipari tavattiin alueen pohjoispäästä Kiiskisuon alueelta. Lisäksi alueella havaittiin viiden pesimättömän elin. luppokurjen parvi.

Liro (*Tringa glareola*) 4 paria

Suomessa vielä runsaslukuinen liro pesii monentyypisillä soilla ja kosteikoilla ja laji on usein soiden runsaslukuisin kahlaajalaji. Kiiskisuon- Murtosuon alueella liroja havaittiin tasaisesti koko inventointialueella. Liro kuuluu myös Suomen kansainvälisiin erityisvastuulajeihin (EVA), joiden suojelemisesta Suomella on erityinen kansainvälinen vastuu.

Liro

Metso (*Tetrao urogallus*) 2 paria

Metso on vanhojen ja keski-ikäisten havumetsien tyyppilaji, joka kuitenkin ruokaillee ja joskus jopa pesii rämeillä ja rämeenreunoilla. Ravintoa etsiessään metsot saattavat joskus liikkua myös hyvin avoimilla nevoilla. Alueella havaittiin vähintään 6 metsoyksilöä, joista kaksi yksin havaittua naarasta tulkittiin pesiviksi. Kummatkin havainnot tehtiin suon rämealueelta. Alueella on hyvin tiheä metsokanta.

Teeri (*Tetrao tetrix*) 3 paria

Teeri on yleinen boreaalisen havumetsävyöhykkeen pesimälintu, joka viihtyy mielellään erilaisissa reunavyöhykkeissä. Laji pesii harvoin avosoilla, mutta rämeillä laji saattaa pesiä. Kaksi teerihavainnoista koski juuri kuoriutunutta poikuetta. Kummatkin poikueet havaittiin Kiiskisuon alueelta. Toisesta poikueesta pelastettiin 3 poikasta niiden pudottua suo-ojaan. Kolmas havainto koski Murtosuon alueella havaittua hätäilevää naarasta. Teeri on luokiteltu kansallisessa uhanalaisluokituksessa silmälläpidettäviin (NT) lajeihin.

4.2 Alueella esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainitut lintulajit

Käki (*Cuculus canorus*) 1 pari

Käki kuuluu Kiiskisuon-Murtosuon pesimälinnustoon. Lajin reviiri voi olla useiden neliökilometrien laajuinen. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa käki luetaan silmälläpidettäviin lajeihin. Useat soilla pesivät varpuslinnut kuuluvat käen isäntälajeihin.

Teeri (*Tetrao tetrix*) 1 pari

Kts. kappale 4.1

Alueen teerikanta on runsas

Taulukko 1. Kiiskisuon -Murtosuon pesimälinnusto parimäärineen

Laji	Parimäärä
Kurki (Grus grus)	1
Riekko (Lagopus lagopus)	4
Metso (Tetrao urogallus)	2
Teeri (Tetrao tetrix)	3
Taivaanvuohi (Gallinago gallinago)	1
Pikkukuovi (Numenius phaeopus)	1
Liro (Tringa glareola)	4
Valkoviklo (Tringa nebularia)	1
Käki (Cuculus canorus)	1
Hömötiainen (Parus montanus)	1
Talitiainen (Parus major)	1
Punakylkirastas (Turdus iliacus)	7
Laulurastas (Turdus philomelos)	3
Räkättirastas (Turdus pilaris)	2
Punarinta (Erithacus rubecula)	4
Rautiainen (Prunella modularis)	1
Pajulintu (Phylloscopus trochilus)	19
Harmaasieppo (Muscicapa striata)	4
Kirjosieppo (Ficedula hypoleuca)	1
Metsäkirvinen (Anthus trivialis)	6
Niittykirvinen (Anthus pratensis)	5
Keltavästäräkki (Motacilla flava)	4
Urpainen (Carduelis flammea)	2
Peippo (Fringilla coelebs)	8
Järripeippo (Fringilla montifringilla)	6
Vihervarpunen (Carduelis spinus)	2
Pajusirkku (Emberiza schoeniclus)	4
Pohjansirkku (Emberiza rustica)	1

Yhteensä 28 lajia

Yhteensä pesiviä pareja 99

5. Yhteenveto

Kiiskisuon-Murtosuon alueen pesimälinnusto on lajimäärältään hieman tavanomaista suurempi ja linnuston tiheys on tavanomainen. Lajimäärää selittää kuitenkin se että inventointialueeseen kuuluu reheväkasvuisia suonreunusmetsiä. Pesimälajisto on hyvin tyypillistä Oulun läänin ojitettujen ja ei-luonnontilaisten neva- ja rämesoiden lajistoa. Avosoiden lajistoa on alueella vähän ja lajisto koostuu pääasiassa suon reunaosien metsälajeista. Suojelullisesti merkittävimpiä ovat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainitut kurki, liro, teeri ja metso. Kiiskisuon – Murtosuon ja sen lähialueen linnustollinen arvo on inventoinnin tulosten perusteella kokonaisuudessaan sekä lajistollisesti että linnuston tiheydellä mitattuna hieman tavanomaista suurempi. Alueen linnustollisesti merkittävämät kohteet ovat suon reunaosien rehevät lehtipuureunukset..

6. Lähteet ja kirjallisuus

- Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos, M., Osara, M., Ylimaunu, J. & Yrjölä, R. 2003: Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Enemar, A. 1959: On the determination of size and composition of a passerine bird population during a breeding season. A methodological study. – Vår Fågelvärld suppl. 2:1-114.
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s.
- Tucker, G. & Heath, M. 1995: Birds in Europe- Their conservation status. BirdLife Conservation Series No. 3. 600p
- Turveteollisuusliitto ry. 2002: Turvetuotannon ympäristövaikutusten arviointi. Ohjeita turvetuotannon luonto- ja naapuruussuhdevaikutusten arvioimiseksi. – Jyväskylä.
- Väisänen, R.A., Lammi, E., Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otavan Kirjapaino, Keuruu. ISBN 951-1-12663-6.
- Valtakunnallinen soidensuojelun perusohjelma. Maa- ja metsätalousministeriö 1981. - 164 s.

7. Liitteet

– karttaliite 1

